

k

KULTUUR

TOOMIK ROTTERDAMI

Jaan Toomiku mängufilmi „Maastik mitme kuuga” rahvusvaheline esilinastus on 26. jaanuaril Rotterdami rahvusvahelisel filmifestivalil. Film linastub ka 28. ja 31. jaanuaril. **EPL**

HEADE RIDADE FESTIVALILE TULEVAD TUNTUD NÄOD

Kevadisele Tallinna kirjandusfestivalile HeadRead tulevad teiste seas Kanada prosaist ja luuletaja Margaret Atwood (fotol), Lars Kepleri pseudonüümi all kirjutavad krimikirjanikud Alexan-

der ja Alexandra Ahndoril, Briti kunstiajaloolane Christopher Frayling, Islandi krimiautor Yrsa Sigurðardóttir ja Prantsuse romaaniautor Jean-Claude Mourlevat. **EPL**

Glamuur, reetmine ja *litost*

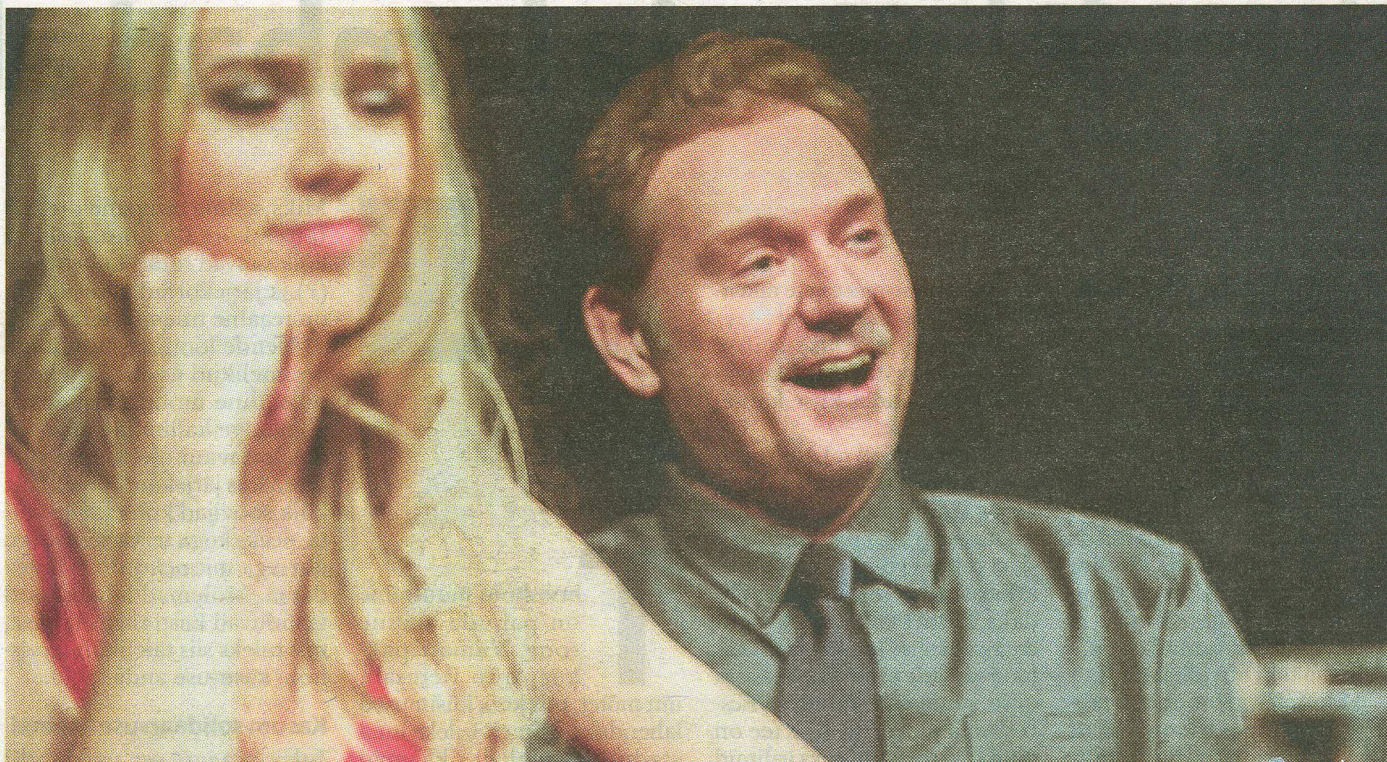
Arvustus

Mihkel Kunnus
kultuurikriitik

„Võtke leib kaasa ja tulge tsirkusesse! Näeb Lemsalu sensuaalset puusanõksutust, Raua striptiisi ja Mart Sanderi verd!”

Küllap on telesõu „Eesti otsib superstaari” midagi sellist, mille kohta iga intellektuaaliha-katis demonstratiivselt oma teadmatust üles näitab. Nii pinnalise meelelahutusega on ju lausa häbi detailselt kursis olla. Ometi ei saa ükski tõsiseltvõetav kultuurianalüütik ignoreerida mis tahes hõlmatvat kultuurinähtust. Olgu tegu Freudi või piibliõpetusega, astroloogia, Facebooki või Vahur Kersnaga – nende populaarsuse faktid ja resonantsid ulatuvad

parem, seda tänamatum, sest ideaalis ei panda seda tähelegi. Ta on kustutanud sildid „näitlemine” iga tegelase küljest ja kustutanud lavalt ka enda.

Asendamatud osatäitjad

Siin avaldub ka üks meie pisekeste kultuuritiigi võlused: – Mihkel Raud ja Mart Sander on oma kodususe ja tuntuuse tõttu omamoodi taandamatu pärisnimelisusega ja nad on selles mõttes etenduses asendamatud. Seda mõistagi mitte hinnangulises, vaid funktsionaalses mõttes.

Siin võib olla tegu mu isikliku (põlvkondliku) piiratusega, aga mul on tunne, et Liis Lemsalu võiks mõneski mõttes asendada mõne teise ilusa ja andekaga. Eristuse selgitamiseks võiks esile tuua, et nii Mart Sander kui ka Mihkel Raud on väga hästi parodeeritavad. Lemsalu roll on seevastu parodeerida stereotüü-

vajab ise analüüsi ning nõudlik hüüatus „Tulge ometi mõistusele!” ei ole seda.

Kuliss üldisemale

Korralikuks sotsiaalkriitikaks oleks nimetatud telesõus materjali küllaga. Näiteks võiks lahata (kui lahata, siis kindlasti halastamatult, eks) seda, kuidas kommertslik peavoolumedia ekspuuteerib (halastamatult) ebaküpsete noorte vajadust ennast väljendada, kuidas „eetikapime neoliberalistlik kapitalism” parasiteerib (halastamatult) enesekriitikata teismeliste tunnustusevajadusel jms. Õnneks on stsenaarist Mihkel Raud läinud teist teed ja formaadipõhisest telesaatest pole järele jäänud palju rohkem kui kuliss teistele, üldisematele ja universaalsematele teemadele.

Teatritükk sedastab, et kõige naljakamad asjad on ühtlasi kõige traagilisemad.

selgitab: „*Litost* on piinav seisund, mille tekitab omaenda äkitselt paljastatud viletsuse tunnustamine.” See, et staarisaate formaat on paljus üles ehitatud madalale naudingule, mida tunneb primitiivne

Näiteks valgustab see teatritükk mitmest kandist psühholoogilist fenomeni, mida tähistab raskesti tõlgitav tšehhikeelne sõna *litost*. Milan Kundera

inimene teise inimese *litost* i nähes, teeb selle ebasümpaatseks humanistlikuma üldhoiakuga inimesele.

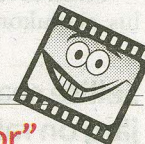
Täiskasvanulikum ja arenenuma eneserefleksiooniga inimene muigab oma puudulikkuse üle ega nõua täiuslikkust teisteltki. Tervislik ja täiskasvanulik eneseiroonia iseloomustab selles tükis kõige rohkem Mart Sanderit ja Liis Lemsalu, kes mängivad iseennast, nagu Mihkel Raudki. Kuigi Mihkel Raud justkui parodeeriks iseennast, jääb tema eneseiroonia kõige vähem veenvaks ja „uhkus paistab ta kerjarüü aukudest”. Ilma kergendaiva huumorita pädib inimese

puudulikkuse adumine inimekonnale laiendatud enesepõlguses, st üldises misantroopias.

Kui Jan Kaus arvustas selle näidendi esmaversiooni, kus mängisid professionaalsed näitlejad, siis kurtis ta, et ta ei saa kuidagi üle autori kujust, mis paistab ühest tegelasest vägisi välja (Teater. Muusika. Kino 2012, nr 3). See probleem on lahendatud elegant-selt – žüriiliikmed mängivad iseennast. Ja hästi mängivad, veenvalt mängivad. Küllap tuleb siin tunnustada lavastaja Ingomar Vihmarit, kelle töö ja funktsioon on selle näidendi puhul mõneti sarnane tõlki ja toimetaja omaga – mida

Žüriiliikmed Liis Lemsalu ja Mart Sander mängivad „Viimse voores” iseennast.

Foto: Gabriela Liivamägi

„Viimne voor”

ESIETENDUS 16. JAANUARIL TARTUS
UUES TEATRIS

Autor: Mihkel Raud

Lavastaja: Ingomar Vihmar

Mängivad: Liis Lemsalu, Mihkel Raud, Mart Sander ja Rauno Polman

Docpoint näitab uusi kodumaiseid filme

Tänavune Docpoint on pikem ja välismaise paremiku kõrval linastub iga päev uus Eesti film.

Mart Niineste
mart.niineste@epl.ee

Filme näidatakse neljapäevast pühapäevani. Valikust leiab taas näiteid läinud aasta maailma dokumentalistika paremikust – tuntud tegijaid, kuumi teemasid ja filme nii muusika,

spordi, sotsiaalia, kultuuri kui ka looduse vallast.

Uudisena linastub selle aasta festivalil iga päev üks uus Eesti dokumentaalfilm. Programikoostaja Kaarel Kuurmaa selgitab, et Eesti dokfilmide tase on järjest küpsem ja kuna sattus kokku mitme uue dokumentaalfilmi valmimine, tundus loogiline neile festivalil esilinastust pakkuda.

Kavas on Arbo Tammiksaare ja Jaak Kilmi „Kristus elab Siberis”, kurtummadest Eesti

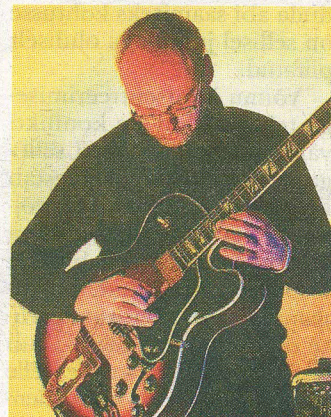
misjonäridest rääkiv „Vaikuse kutse”, kunsti ja muusika vaba vaimu otsiv „Impromptu”, kus osaleb mitu Eesti ja välismaa muusikut, ning Jaak Kilmi Lätis tehtud lühifilm „Prügi mahapanek keelatud”.

Snowdenist Messini

Tuntud tegijatest näidatakse Ulrich Seidli uut filmi „Keldris” ja Debra Graniki sissevaadet tänapäeva töölistklassi-Ameerikasse, filmi nimega „Hulkuv koer”. Läinud

aasta olulisiteemasid käsitlevad Edward Snowdeni lugu „Citizenfour”, Ukraina sündmustest rääkiv „Euromaidan” ja film vene LGBT-lastest „Lapsed 404”. Spordi- ja muusikastaride dokfilme esindavad teiste hulgas „Messi” ja „Mr. Dynamite. James Browni tähelend”.

Kuurmaa soovib pöörata tähelepanu Läti filmile „Pelikan kõrbes”, mis viib vaataja Kirde-Läti unikaalsesse Latgale piirkonda, millele on omane kõik ääremaa tunnused. ●

Filmifestival

DOCPOINT

Toimub **28. jaanuarist 1. veebruarini** Artises ja Sõpruses. Kavas on kokku 40 filmi. Programmiga saab tutvuda www.docpoint.ee

Kodumaises dokumentaalfilmis „Impromptu” käsitletakse improvisatsioonilise muusika võlusid. Pildil on Mart Soo.

pi, lollid blondid tibi, kelle animaalne kütkestavus on küll mõistust alandav, ent annab oma evolutsioonilises süütuses aimu, miks erootiliselt hurmavaid isendeid kutsutakse hellitavalt nimetustega kiisu, tibu, *baby* (beebi!) jms.

Suurepärase rollisoorituse teinud Rauno Polmani tumelblondid lokid ja kandilised näojooned ning Mart Sanderi füsiognoomia Mihkel Raua süsimusta ümaruse vastu tekitab järk-järgult paljastuvale loole veel ühe kihistuse. Kulisside vahelt koorub vihjamisi välja lugu sõpruse, lubamatu kire ja reetmise kohta.

Teatritükk sobib illustatsiooniks sedastusele, et kõige naljakamad asjad on ühtlasi kõige traagilisemad. Mart Sanderi esitatud Pallu aaria paneb publiku keset etendust aplodeerima. See on nagu nukker erutus, koomiline lein. ●